

Marker Wadden

Marker Wadden is een in 2016 in aanleg genomen meerledig gebied van natuureilanden in Nederland, in het Markermeer. Het is gelegen op ongeveer vier kilometer van de Houtribdijk (ook wel: 'Markerwaarddijk'), die Enkhuizen en Lelystad verbindt. De eilanden worden aangelegd met zand, klei en slib uit het Markermeer. Het project draagt bij aan het natuurherstel van het kwaliteitsarme meer. In de eerste fase gaat het om een cluster van vijf eilanden. Op het grootste eiland is een haven en een aantal natuurvriendelijke gebouwen, die tezamen de Nederzetting op Marker Wadden vormen.

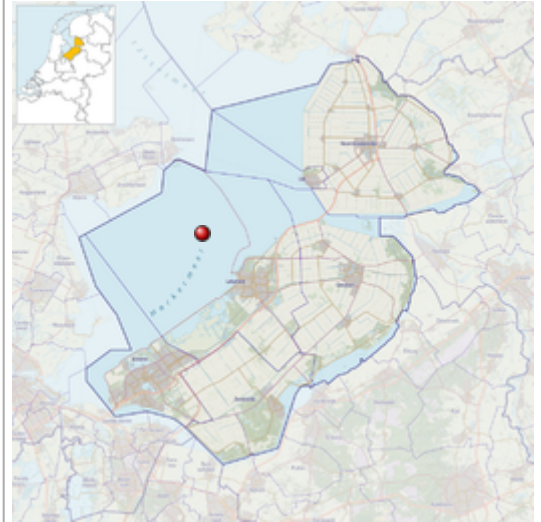
Er wordt gestreefd naar een natuur- en recreatiegebied met een oppervlakte van uiteindelijk 10.000 hectare (een zevende van het Markermeer), waarvan 4500 hectare bovenwaterlandschap en 5500 hectare onderwater.^[1] Hiermee is het een van de grootste natuurprojecten van West-Europa. Het project, waarin Natuurmonumenten en Rijkswaterstaat samenwerken, beoogt ecologisch herstel door verbetering van de bodem- en waterkwaliteit.

Geologisch gezien zijn de Marker Wadden geen waddengebied; het woord 'wadden' is verwant aan het Latijnse woord *vadum*, dat "doorwaadbare plaats" betekent. De naam is hier overdrachtelijk gebruikt vanwege de landvorming, het archipel-karakter en de ecologische waarde van dit vooreilandengebied (hier niet voor een kust, maar voor een dijk gelegen).

Het eerst gecreëerde eiland, 250 hectare groot, is op 24 september 2016 officieel geopend door staatssecretaris Martijn van Dam.^{[2][3]} Vanaf 2018 is het project open voor publiek. In 2020 moeten alle vijf de eilanden ontwikkeld zijn. Het gebied maakt deel uit van Nationaal Park Nieuw Land.

Marker Wadden

Eiland van Nederland

Locatie

Land	<u>Nederland</u>
Locatie	<u>Markermeer</u> , gemeente <u>Lelystad</u>
Coördinaten	52° 35′ NB, 5° 22′ OL﻿(https://tools.wmflabs.org/geohack/geohack.php?language=nl&params=52_035_004_N_5_021_049_E_type:isle_scale:25000&pagename=Marker_Wadden)
Inwoners	Algemeen onbewoond
	Foto's

Inhoud

Achtergrond

Geschiedenis

Uitbreiding

Financiering en samenwerking

Voor- en tegenstanders

Varia

Zie ook:

Achtergrond

Het Markermeer is ontstaan in 1976 doordat het van het IJsselmeer werd gescheiden door de voltooiing van de Houtribdijk, ook wel de 'Markerwaarddijk' genoemd. Het water in het meer wordt doorgaans via het IJsselmeer afgevoerd, maar wordt ook regelmatig via de vaarten van Flevoland op de Veluwerandmeren gespuid. Dit gebeurt omdat het water van het Markermeer schoner is dan het water in de Randmeren, zodat het de concentraties nitraat en fosfaat daar kan verminderen.

Niettemin is ook het water van het Markermeer niet schoon genoeg. Vanaf de jaren negentig van de twintigste eeuw is het als gevolg van de indijking volgelopen met slib, wat zorgt voor troebelheid en voor verstikking van levensvormen, vooral op de bodem van het meer. Inpoldering van het gebied - om de Markerwaard te creëren - is jarenlang besproken, maar daar kwam in 2003 een einde aan. Hierna zijn er verschillende scenario's opgesteld voor (her)inrichting van het Markermeer, gericht op ecologie, maar ook op recreatie.

Geschiedenis

De Vereniging Natuurmonumenten kwam in 2012 met plannen naar buiten om in het noordoostelijk gedeelte van het Markermeer, niet ver ten zuiden van de Houtribdijk, een natuurgebied aan te leggen met als kernelement een aantal eilanden, die als wadden worden aangeduid. Weliswaar is er in tegenstelling tot de Waddenzee geen getijdenwerking en is het water er zoet, maar komt de naam van 'windwadden' die in het Markermeer kunnen ontstaan door verschil in hoogte van de waterstand afhankelijk van de richting en kracht van de wind. Verder is er onder meer in moeras, wilgenbossen en rietvelden voorzien. De waterstand op de eilanden wordt nu nog op een iets hoger peil gehouden, zodat er vooral rietvelden gaan groeien. Het is bij het droogleggen van de grote polders in het IJsselmeer gebleken dat rietvelden belangrijk zijn voor de ontwikkeling van het landschap. Er wordt nu op de Marker Wadden voorkomen dat er eerst wilgenbossen groeien. Het is de bedoeling dat er zich kwelders ontwikkelen.

Het eerste (en voorlopig nog enige) eilandgebied wordt in totaal zo'n 800 hectare groot (het Markermeer is circa 70.000 ha groot). Het kan in de loop van de tijd doorgroeien tot 10.000 hectare. Ook wordt er dan een onderwaterlandschap met paaiplaatsen, geulen en slinken van ongeveer 1.000 hectare aangelegd. Het is daarmee een van de grootste natuurprojecten van West-Europa. Er worden vaker eilandjes opgespoten om natuurontwikkeling te stimuleren, maar de 'archipel' die de Marker Wadden moet gaan vormen is technisch veel lastiger te realiseren. "Het Markermeer is 4,5 meter diep en de bodem een

luchtfoto, op de achtergrond Flevoland

De eilanden bij maximale uitvoering van de plannen

Media afspelen

Video over de Marker Wadden

grote blubberpoel. Dat is een groot verschil met het opspuiten van eilandjes in meren met een zandbodem."^[4]

Voor de aanleg is onder meer gebruikgemaakt van het aanwezige bodemslib. Er werd gebaggerd met een snijkopzuiger, waarbij geulen werden gegraven die slib konden opvangen, dat door de stroming van het water naar de juiste plekken wordt geleid, zo nodig met behulp van hydrojetten, een vorm van hogedruk-waterstralen. Er zijn op atollen gelijkende raamwerken gecreëerd, die door middel van compartimentalisatie het slib insluiten om zo een eiland op te bouwen.^[5]

Hoofdeiland, 27 maart 2017

De eerste stap bestond uit de realisatie van een eiland van ongeveer 250 hectare. Er wordt voorzien in een jachthaven, een drijvend bezoekerscentrum, een speelvallei voor kinderen, een netwerk van wandelpaden en een uitkijktoren. In tegenstelling tot de andere delen van de Marker Wadden is dit een echt eiland. Dit eiland moet samen met een dijk, die van het eiland naar het oosten loopt, de Marker Wadden beschermen tegen de werking van het water, dus tegen de zuidwestenwind. Maar ook van dit eiland is een onderwaterlandschap een onderdeel.

De bouw begon met de aanleg van onderwaterdammen door kraanschip De Kreeft van Boskalis. De onderwaterdammen vormen de basis voor het natuureiland. Binnen deze dammen wordt het eiland opgebouwd uit klei en slib. Aan de westkant, op de punt waar de wind en de stroming het sterkste zijn, kwam aansluitend op de onderwaterdam van het hoofdeiland een stenen luwtedam die boven het water uitrijst. Deze dam verankert het eiland stevig in het Markermeer en beschermt ook de rest van de archipel. Aan beide zijden van de stenen dam werden twee luwtedammen van zand aangelegd. Die zullen tot twee à drie meter hoge duinenrijen uitgroeien, met aan hun voeten brede zandstranden. Er wordt op deze wijze een soort omsluitende kleine 'atol' gevormd door de stenen dam in het westen plus een korte duinenrij in het noordwesten, onderwaterdammen in het noorden, oosten en zuiden, alsmede een lange duinenrij in het zuidoosten. Deze beschermende ring is aan de westelijke en zuidelijke kant meer gesloten en aan de noordelijke en oostelijke kant meer open. Daarbinnen komt een vijftal eilanden. Erbuiten wordt in het zuidwesten een slibgeul gemaakt en in het noordwesten een slibput. Door de natuurlijke stroming in het meer komt het slib vanzelf in deze geul terecht, waarna het gebruikt wordt voor de bouw van het eiland.

Er werd in maart 2016 begonnen met de aanleg van het hoofdeiland.^{[6][7][8]} Het eerste stuk eiland kwam op 11 mei 2016 boven water. Door Natuurmonumenten werd dit als een 'mijlpaal' aangeduid^[9], maar het betrof hier nog slechts het fundament van het eerste eiland, dat hierna moest inklinken. Het proces van opspuiten moest nog een aantal malen herhaald worden voor er in september 2016 een echt eiland ontstond.

Uitbreiding

Het werd op 8 maart 2017 bekend dat de uitbreiding van Marker Wadden met een tweede, derde, vierde en vijfde natuureiland financieel rond was. Ze worden de komende twee jaar gerealiseerd.^[10] Als de vier nieuwe eilanden in de zomer van 2018 droogvallen gaat een moerasvegetatie ontstaan. De natuur blijft er vanaf 2020 ongemoeid. Achter een kilometers lange zanddam liggen de eilanden beschermd tegen storm.

Samen vormen ze een kleine archipel van tezamen ongeveer 1000 hectare. Het gaat hierbij om een gebied met moerasvegetatie, slikken, ondiepe plassen, krekens en daartussen brede geulen met luw en ondiep water. Hierdoor ontstaat een broed- en rustoord voor vogels met op termijn ook ruimte voor recreatie.

Financiering en samenwerking

De kosten van de beoogde kleine archipel met vijf eilanden zijn geraamd op 75 miljoen euro. Aanleg van het hoofdeiland kostte 50 miljoen euro. Alleen de financiering daarvan was bij de start gedekt. De aanleg van de overige eilanden zal door dit baken een stuk goedkoper worden. Een eventueel latere, verdere uitbouw van de archipel zou nog eens 225 miljoen euro gaan kosten.

In 2012 kreeg Natuurmonumenten 15 miljoen euro van de Nationale Postcode Loterij voor het project. Daar kwam begin 2013 een bijdrage van 30 miljoen euro van het rijk bij. Dit bij elkaar maakte het initiëren van het project financieel mogelijk. Voor het daadwerkelijk uitvoeren van het vervolg zocht Natuurmonumenten naar andere (markt)partijen, waaronder de provincie Noord-Holland en de Europese Unie. Ook was er een crowdfunding-campagne.^[11] Voor het project is een bestemmingsplan opgesteld,^[12] dat op 3 december 2013 door de gemeenteraad van Lelystad werd aangenomen.^[13] Er wordt formeel door Natuurmonumenten samengewerkt met Rijkswaterstaat, het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, het Rijksvastgoed- en Ontwikkelingsbedrijf en het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Het project werd in mei 2014 opgenomen in de zevende tranche van de Crisis- en herstelwet.^[14] Ook liet de Tweede Kamer geld uit het topsectorenbeleid vrijmaken voor het project.^[15] Het nieuwe natuurgebied moet een van de projecten zijn die Nederland helpen te voldoen aan de doelstellingen van Natura 2000.

Rondleiding op 12 mei 2018

Ingenieursbureau Royal HaskoningDHV adviseerde Natuurmonumenten bij het project. Rijkswaterstaat begon in 2013 met het creëren van proefmoerassen.^[16] Deze werken maakten geen deel uit van het project Marker Wadden, maar vormden daar wel de voorloper van.^[17]

Baggerbedrijf Boskalis maakte op 14 september 2015 bekend dat zij het contract voor de eerste fase van het project toegewezen hadden gekregen. Een week later werden de plannen voor de uitvoering daarvan gepresenteerd.^[18] Het bagger- en opspuitwerk wordt uitgevoerd door het baggerschip Edax, dat eerder ook werd ingezet bij de aanleg van de Tweede Maasvlakte en bij de uitbreiding van het Suezkanaal in Egypte.

Uitvoerder was Jorrit de Groot, senior projectingenieur bij Boskalis.^[19]

Voor- en tegenstanders

Onder de voorstanders horen onder meer Vogelbescherming Nederland, de ANWB en VNO-NCW.^{[20][21]}

De IJsselmeervereniging stond aanvankelijk overwegend positief ten opzichte van het plan,^[22] maar tijdens een (bindende) ledenraadpleging eind augustus 2013 bleek twee derde van de leden zich tegen Marker Wadden uit te spreken.^[23]

Varia

- De naam 'Marker Wadden' wijkt af van de algemeen geldende Nederlandse spellingsregels door een spatie en extra hoofdletter te hanteren. Het is een duidelijk geval van onjuist spatiegebruik, dat door 'taalwatchers' wel wordt aangeduid als Engelse ziekte. Een correcte spelling zou de twee woorden aan elkaar schrijven als Markerwadden, net zoals dat het geval is bij Markermeer en Markerwaard. Overigens lijken in deze samengestelde naam beide elementen apart te worden benadrukt en gelijktijdig te refereren aan het eiland Marken en aan de Waddeneilanden, wat geografisch in geen van beide gevallen klopt.

- Milieubeschermer Wouter van Dieren betitelde Marker Wadden als plagiat, omdat hij er een kopie in meende te zien van zijn eigen Almería Archipel, een voorstel uit 1996.^[24]
- Er vaart sinds december 2016 dagelijks een schip vanuit Monnickendam met schone bagger naar Marker Wadden. De twee havens in Monnickendam moesten noodzakelijk worden uitgediept. In totaal werd tot april 2017 ongeveer 50.000 kubieke meter baggerslib vanuit Monnickendam vervoerd naar de bouwplaats van Marker Wadden. Voor de aanleg van de eerste fase van Marker Wadden is in totaal 10 miljoen kuub slib en klei nodig. Dat komt uit de directe omgeving.
- Natuurmonumenten heeft op 2 februari 2017 van de Postcode Loterij nog eens bijna 7 miljoen euro gekregen voor de aanleg van de Marker Wadden. Het project kreeg in 2012 van deze donateur al 15 miljoen euro. De nieuwe bijdrage van de loterij wordt voornamelijk gebruikt voor de doorgroei van het project richting Enkhuizen.^[25]
- Het project Marker Wadden van Natuurmonumenten heeft in februari 2017 de 'Groene Pluim' 2017 gewonnen. De prijs is een initiatief van Natuur- en Milieufederatie Flevoland en werd voor de achtste keer uitgereikt.^[26]
- Bij de Tweede Kamerverkiezingen op 15 maart 2017 werd een stemlokaal ingericht op de Marker Wadden. De mensen moesten in Lelystad wachten om mee te kunnen varen.^[27]
- Op 20 april 2019, paaszaterdag, vertrok de eerste reguliere veerboot van Lelystad naar Marker Wadden.^[28]

Zie ook:

- Nederzetting op Marker Wadden
- Trintelzand

Voetnoten

1. Milieueffectrapport ten behoeve van het bestemmingsplan Marker Wadden (http://ro.lelystad.nl/plannen_test/NL.IMRO.0995.BP00046-/NL.IMRO.0995.BP00046-VG02/b_NL.IMRO.0995.BP00046-VG02_tb1.pdf) door Royal HaskoningDHV, Natuurmonumenten en Lelystad, paragraaf 2.4 pagina 22
2. Een nieuw stukje Nederland: de Marker Wadden zijn open (<http://nos.nl/artikel/2134152-een-nieuw-stukje-nederland-de-marker-wadden-zijn-open.html>) nos.nl
3. In het najaar van 2016 verscheen dit hoofdeiland in de 55e editie van de Grote Bosatlas.
4. Projectdirecteur Roel Posthoorn Marker Wadden van saaie bak water, naar interessant natuurgebied (<http://nos.nl/artikel/2059199-marker-wadden-van-saaie-bak-water-naar-interessant-natuurgebied.html>), NOS
5. Paragraaf 4.4 van het bestemmingsplan: uitleg over de eilandvorming (http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0995.BP00046-VG01/t_NL.IMRO.0995.BP00046-VG01.html#_4.4_OntwerpMarkerWadden), Ruimtelijkeplannen.nl
6. Marker Wadden Café in Lelystad over bouw van eerste fase van Marker Wadden (<http://www.destentor.nl/kort/marker-wadden-caf%C3%A9-in-lelystad-over-bouw-van-eerste-fase-van-marker-wadden-1.5900946>), *de Stentor*, 7 april 2016
7. Bouwkeet wordt zenuwcentrum voor aanleg Marker Wadden (<http://www.flevopost.nl/nieuws/lelystad/426517/bouwkeet-wordt-zenuwcentrum-voor-aanleg-marker-wadden.html>), *flevopost.nl*, 26 februari 2016
8. Boskalis legt Marker Wadden aan (<http://www.boskalis.nl/pers/nieuwsarchief/nieuwsbericht/boskalis-legt-marker-wadden-aan.html>), persbericht Boskalis, 14 september 2015
9. Allereerste 'ieniemi-begin' van Marker Wadden is boven water (<http://nos.nl/artikel/2104353-allereerste-ieniemi-begin-van-marker-wadden-is-boven-water.html>), *nos.nl*, 11 mei 2016
10. Extra eilanden voor Marker Wadden (<https://www.natuurmonumenten.nl/nieuws/extra-eilanden-voor-marker-wadden>)

11. [Crowdfunding voor aanleg Marker Wadden \(http://www.destentor.nl/regio/lelystad/crowdfunding-voor-aanleg-marker-wadden-1.5744596\)](http://www.destentor.nl/regio/lelystad/crowdfunding-voor-aanleg-marker-wadden-1.5744596), *de Stentor*, 19 februari 2016
12. [Bestemmingsplan Marker Wadden \(http://www.ruimtelijkeplannen.nl/web-roo/roo/bestemmingsplannen?planidn=NL.IMRO.0995.BP00046-VG01\)](http://www.ruimtelijkeplannen.nl/web-roo/roo/bestemmingsplannen?planidn=NL.IMRO.0995.BP00046-VG01), *Ruimtelijkeplannen.nl*. Geraadpleegd op 26 september 2015
13. [Supersnelle vaststelling bestemmingsplan Marker Wadden \(http://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/nieuws/supersnelle-vaststelling-bestemmingsplan-marker.9173193.lynkx\)](http://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/nieuws/supersnelle-vaststelling-bestemmingsplan-marker.9173193.lynkx), *Binnenlands Bestuur*, 8 december 2013
14. [Besluit van 13 mei 2014 tot wijziging van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet en tot aanvulling van de bijlagen bij de Crisis- en herstelwet \(zevende tranche\) \(https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2014-168.html\)](https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2014-168.html), Staatsblad 2014/168 op *Officiële bekendmakingen.nl*
15. [Omroep Flevoland. Marker Wadden krijgt hulp regering \(http://www.omroepflevoland.nl/nieuws/118097/lelystad-marker-wadden-krijgt-hulp-regering\)](http://www.omroepflevoland.nl/nieuws/118097/lelystad-marker-wadden-krijgt-hulp-regering), 4 november 2014.
16. [Rijkswaterstaat. Proeven verbetering waterkwaliteit en ecologische verbindingen Markermeer \(http://www.rijkswaterstaat.nl/actueel/nieuws_en_persberichten/2013/juni2013/proeven_verbetering_waterkwaliteit_en_ecologische_verbindingen_markermeer.aspx\)](http://www.rijkswaterstaat.nl/actueel/nieuws_en_persberichten/2013/juni2013/proeven_verbetering_waterkwaliteit_en_ecologische_verbindingen_markermeer.aspx), 11 juni 2013.
17. [de Volkskrant. Archipel van natuur brengt leven in Markermeer](#), 20 juli 2013.
18. [NOS. Marker Wadden van saaie bak water naar interessant natuurgebied \(http://nos.nl/artikel/2059199-marker-wadden-van-saaie-bak-water-naar-interessant-natuurgebied.html\)](http://nos.nl/artikel/2059199-marker-wadden-van-saaie-bak-water-naar-interessant-natuurgebied), 22 september 2015.
19. [Nieuwsbrief Pilot Houtribdijk, Editie 3, november 2016,\[1\] \(https://www.ecoshape.org/uploads/sites/3/2016/07/Nieuwsbrief-pilot-Houtribdijk-nov-2016.pdf\)](https://www.ecoshape.org/uploads/sites/3/2016/07/Nieuwsbrief-pilot-Houtribdijk-nov-2016.pdf)
20. [YouTube. Marker Wadden, droomplan wordt mogelijk - Natuurmonumenten \(https://www.youtube.com/watch?v=n1xhweij8zv4\)](https://www.youtube.com/watch?v=n1xhweij8zv4), 11 juli 2013.
21. [NU.nl. VNO-NCW-baas De Boer wil spoed achter project Marker Wadden \(http://www.nu.nl/duurzaam/3912331/vno-ncw-baas-boer-wil-spoed-achter-project-marker-wadden.html\)](http://www.nu.nl/duurzaam/3912331/vno-ncw-baas-boer-wil-spoed-achter-project-marker-wadden.html), 25 oktober 2014.
22. [IJsselmeerberichten van de IJsselmeervereniging. Marker Wadden: een kans voor het IJsselmeer? \(http://www.ijssemeervereniging.nl/nieuws/2012/archief_2012_htm_files/IJsselmeerberichten%2001%202012%20-%20zomer%202012.pdf\)](http://www.ijssemeervereniging.nl/nieuws/2012/archief_2012_htm_files/IJsselmeerberichten%2001%202012%20-%20zomer%202012.pdf), 2012. nr 1, p. 13
23. [IJsselmeervereniging. Leden IJsselmeervereniging spreken zich uit tegen het Plan Marker Wadden van de vereniging Natuurmonumenten \(http://www.ijssemeervereniging.nl/nieuws/2013/2013-09-09_leden_ijssemeervereniging_spreken_zich_uit_tegen_het_plan_marker_wadden_van_de_vereniging_natuurmonumenten.htm\)](http://www.ijssemeervereniging.nl/nieuws/2013/2013-09-09_leden_ijssemeervereniging_spreken_zich_uit_tegen_het_plan_marker_wadden_van_de_vereniging_natuurmonumenten.htm), 9 september 2013.
24. [Trouw. 'Plan Marker Wadden is puur plagiaat' \(http://www.trouw.nl/tr/nl/4332/Groen/article/detail/3173026/2012/02/11/Plan-Marker-Wadden-is-puur-plagiaat.dhtml\)](http://www.trouw.nl/tr/nl/4332/Groen/article/detail/3173026/2012/02/11/Plan-Marker-Wadden-is-puur-plagiaat.dhtml), 11 februari 2012.
25. [Omroep Flevoland. Bijna 7 miljoen voor Marker Wadden \(http://www.omroepflevoland.nl/nieuws/144096/flevoland-bijna-7-miljoen-voor-marker-wadden?dossier=402\)](http://www.omroepflevoland.nl/nieuws/144096/flevoland-bijna-7-miljoen-voor-marker-wadden?dossier=402).
26. [Omroep Flevoland. Marker Wadden winnen Groene Pluim van NMF \(http://www.omroepflevoland.nl/nieuws/144394/flevoland-marker-wadden-winnen-groene-pluim-van-nmf?dossier=402\)](http://www.omroepflevoland.nl/nieuws/144394/flevoland-marker-wadden-winnen-groene-pluim-van-nmf?dossier=402).
27. [Omroep Flevoland. Gemeente opent stembureau op Marker Wadden \(https://www.omroepflevoland.nl/nieuws/143846/lelystad-gemeente-opent-stembureau-op-marker-wadden\)](https://www.omroepflevoland.nl/nieuws/143846/lelystad-gemeente-opent-stembureau-op-marker-wadden).
28. [Eerste veerboot vertrekt naar Marker Wadden \(https://www.hartvannederland.nl/nieuws/2019/eerste-veerboot-vertrekt-naar-marker-wadden/\)](https://www.hartvannederland.nl/nieuws/2019/eerste-veerboot-vertrekt-naar-marker-wadden/), Hart van Nederland, 20 april 2019.

Websites

- [Vereniging Natuurmonumenten. Marker Wadden \(https://www.natuurmonumenten.nl/projecten/marker-wadden?gclid=EAlaIqobChMIptWhiNuO2wIVzbXtCh3rSwKnEAYASAAEgIWzFD_BwE\)](https://www.natuurmonumenten.nl/projecten/marker-wadden?gclid=EAlaIqobChMIptWhiNuO2wIVzbXtCh3rSwKnEAYASAAEgIWzFD_BwE).
- [NRC Handelsblad. Vogel \(én mug\) ontdekt Marker Wad \(https://www.nrc.nl/nieuws/2018/05/31/vogel-en-mug-ontdekt-marker-wad-a1604907\)](https://www.nrc.nl/nieuws/2018/05/31/vogel-en-mug-ontdekt-marker-wad-a1604907), 31 mei 2018.
- [ruimtelijkeplannen.nl. Marker Wadden Toelichting \(http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0995.BP00046-VG01/t_NL.IMRO.0995.BP00046-VG01.html\)](http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0995.BP00046-VG01/t_NL.IMRO.0995.BP00046-VG01.html)
- [Blog De Marker Wadden \(https://www.kaartenatlassen.nl/blog/marker-wadden\)](https://www.kaartenatlassen.nl/blog/marker-wadden), Kaartenatlassen.nl

Zuiderzeewerken

Werken: [Amsteldiepdijk \(1920-1925\)](#) · [Proefpolder Andijk \(1927\)](#) · [Wieringermeerpolder \(1927-1930\)](#) · [Afsluitdijk \(1927-1932\)](#) · [Noordoostpolder \(1937-1942\)](#) · [Knardijk](#) · [Oostelijk Flevoland \(1950-1957\)](#) · [Zuidelijk Flevoland \(1959-1968\)](#) · [Houtribdijk \(1963-1976\)](#) · [Markerwaard](#) · [Marker Wadden](#)

Sluizen: [Lorentz](#) · [Stevin](#) · [Houtrib](#)

Wateren: [Zuiderzee](#) · [Waddenzee](#) · [IJsselmeer](#) · [Markermeer](#) · [Randmeren](#)

Eilanden: [Wieringen](#) · [Urk](#) · [Schokland](#) · [Marken](#)

Personen: [Hendrik Stevin \(1614-1668\)](#) · [Wilhelmus François Leemans \(1841-1929\)](#) · [Cornelis Lely \(1854-1929\)](#) · [Gerard Vissering \(1865-1937\)](#) · [Hendrik Lorentz \(1853-1928\)](#) · [Victor de Blocq van Kuffeler \(1878-1963\)](#) · [Hendrik Wortman \(1859-1939\)](#) · [Sikke Smeding \(1889-1967\)](#) · [Will Marie Otto \(1919-2008\)](#)

Organisaties: [Zuiderzeevereeniging](#) · [Zuiderzeeraad](#) · [Commissie Wortman](#) · [Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders](#) · [Openbaar Lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders](#) · [Openbaar Lichaam De Noordoostelijke Polder](#)

Gemalen: [Buma](#) · [Colijn](#) · [De Blocq van Kuffeler](#) · [Leemans](#) · [Lely](#) · [Lovink](#) · [Smeenge](#) · [Vissering](#) · [Wortman](#)

Overgenomen van "https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Marker_Wadden&oldid=56717981"

Deze pagina is voor het laatst bewerkt op 13 jul 2020 om 01:41.

De tekst is beschikbaar onder de licentie [Creative Commons Naamsvermelding/Gelijk delen](#), er kunnen aanvullende voorwaarden van toepassing zijn. Zie de [gebruiksvoorwaarden](#) voor meer informatie.

Wikipedia® is een geregistreerd handelsmerk van de [Wikimedia Foundation, Inc.](#), een organisatie zonder winstoogmerk.